

POLOŽAJ ŽENE U SRBIJI U 2014 - ČINJENICE KOJE DEMANTUJU STAVOVE

**95% žena obavlja neplaćene poslove 5 sati dnevno i 77% muškaraca 3 sata dnevno
85% Srbije smatra da je porodično nasilje zastupljeno u velikoj (42%) i određenoj meri (43%)
(33%) građana/ki zna za slučaj seksualnog uznemiravanja poslovnoj sferi u svom okruženju
5.1% u korist muškaraca iznosi razlika između prosečnih zarada muškaraca i žena**

Beograd, 25 septembar 2014; - Formalno gledano, žene i muškarci u Srbiji imaju jednaka prava. Međutim, indikatori pokazuju da je ukupni socijalno-ekonomski status žena u znatno gorem položaju u odnosu na muškarce i da postoji dubok jaz između proklamovanih principa i konkretne prakse u sprovođenju politika, glavni je i zajednički zaključak .serije istraživanja o položaju žene u Srbiji koje je sproveo Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja tokom 2014. godine.

Više od polovine građana i građanki Srbije deli mišljenje da žene i muškarci u Srbiji nisu ravnopravni (55%), i dok žene u znatno većoj meri smatraju da nema ravnopravnosti (66% žena, 44% muškaraca), 55% muškaraca u poređenju sa 33% žena češće navode da ravnopravnost postoji.

Pozitivniji stavove prema rodnoj ravnopravnosti imaju žene, ljudi srednjih godina, visoko obrazovane, sa višim prihodima, iz Beograda ili Vojvodine, koji žive u urbanim naseljima.

Veliki udeo stanovništva Srbije na osnovu svog dosadašnjeg iskustva navodi da su žene na konkursima za posao češće bile odbijene nego muškarci sa opravdanjem da posao nije za pripadnice njihovog pola (71%) ili zbog starosti (65%), što je značajno više u poređenju sa nalazima istraživanja iz 2010. godine.

Osam od deset građana/ki Srbije veruje i da je ženama posao češće ugrožen zbog porodičnih obaveza (2014: 81%; 2010: 78%), a četvrtina građana/ki slaže se sa tim da su žene preduzetnice manje uspešne nego muškarci preduzetnici (2014: 25%; 2010: 12.8%).

Muškarci dosledno ređe veruju u ugroženost žena kada je u pitanju stepen u kojem posao trpi zbog porodičnih obaveza (74%), kao i kada je reč o odbijanjima na konkursima za posao zbog pola ili starosti (55%). Takođe, muškarci značajno ređe navode da su žene češće od njih bile odbijene na konkursu za posao sa opravdanjem da posao nije za pripadnice njihovog pola („muški posao“) (64%).

Čak 41% stanovnika/ca Srbije navodi da je čulo za „uznemiravanje“ u oblasti rada, odnosno „mobing“. Većina građana/ki veruje da su žrtve uznemiravanja na poslu češće žene (73%), dok skoro petina njih deli mišljenje da se žene i muškarci podjednako suočavaju sa uznemiravanjem na radnom mestu (18%). Kada je reč o diskriminaciji žena zbog korišćenja trudničkog, odnosno porodiljskog odsustva čak 38% stanovništva navodi da je upoznato sa slučajem da je žena dobila otkaz zbog toga što je otišla na trudničko ili porodiljsko odsustvo. Otpuštanje nakon trudničkog/porodiljskog odsustva češće navode stanovnici/ce centralne Srbije, a ređe ljudi koji žive u Beogradu.

S obzirom na ogromnu razliku u distribuciji obaveza u privatnoj sferi, ulazak u brak za većinu žena predstavlja prekretnicu u kojoj se zbog tradicionalnih uloga dramatično smanjuje prostor za profesionalnu afirmaciju i napredovanje u karijeri. Pomeranje granice ulaska u brak je značajno doprinelo povećanju broja visoko obrazovanih žena što je jedan od najvažnijih preduslova za promenu položaja žena na tržištu rada. Podaci RZS pokazuju da obrazovanje igra presudnu ulogu za prohodnost žena na tržištu rada, ali ne obezbeđuju i jednake zarade. Naime, na 100 zaposlenih muškaraca sa visokom stručnom spremom dolazi 114 žena; u istoj toj kategoriji razlike između prosečnih zarada iznose 5.1% u korist muškaraca.

Rodne nejednakosti u biznis sektoru samo su nastavak ili deo ukupnih rodni nejednakosti u Srbiji.

Podaci ukazuju na izražen rodni jaz u biznis sektoru. Žene zauzimaju tek četvrtinu (25,8%) najviših pozicija odlučivanja u kompanijama (pozicije generalnih direktora i predsednika UO), a čine nešto manje od trećine preduzetnika (31,7). Pored toga, nalazi istraživanja ukazuju na tendenciju da žene još teže napreduju na najviše rukovodeće položaje onda kada nisu jedine vlasnice preduzeća, odnosno kada postoji više vlasnika, a time i kada postoji veća konkurencija sa kolegama za najviše upravljačke položaje

Većina žena prisutnih u preduzetništvu danas postale su preduzetnice iz nužde (66%), većinom bez porodične tradicije u ovoj oblasti i posluju uglavnom na lokalnom tržištu, u okviru uslužnih delatnosti kao mikropreduzetnice. U proseku imaju više od 40 godina, srednjeg su obrazovanja i žive u domaćinstvu srednje veličine. Više od polovine preduzetnica smatra da imaju uspešna ili veoma uspešna preduzeća dok 38% njih ima problema u poslovanju. Od onih koje nisu uspele sa samostalnim biznisom čak 40% razmišlja da se vrati preduzetništvu.-

Regionalne razlike se ispoljavaju u nekoliko aspekata: preduzetnici/ce izvan Beograda manje su skloni da svoje preduzetničke poduhvate ostvaruju kroz pravne forme privrednih društava; žene izvan Beograda još teže dospevaju na vodeće položaje u privrednim društvima, a sektorska struktura preduzetničkih poduhvata žena se značajno razlikuje između Beograda i drugih regiona, jer su preduzetnice izvan Beograda nešto sklonije da posluju u oblasti industrije, još više koncentrišu biznise u oblasti trgovine, dok su žene iz Beograda sklonije da posluju u oblasti informatičkih tehnologija i kvartarnih usluga.

Do formiranja jednoroditeljskih porodica u Srbiji najčešće dolazi nakon razvoda braka.

Jednoroditeljske porodice najčešće čine samo roditelj i dete/deca. Svega 1/3 samohranih roditelja ima nekretninu u svom vlasništvu i to su uglavnom muškarci. Ostali žive u iznajmljenim ili stanovima svojih roditelja u 0.8 prostorija po članu i mesечно raspolazu u proseku sa 48 000, dok opšta populacija ima 53.5 hiljade (domaćinstva u opštoj populaciji broje 2.9 članova, a jednoroditeljska 3.2)

Čak 1/3 ima mesečna primanja i ispod 10000 po članu i među njima je značajno više mlađih samohranih roditelja (19-29 godina), roditelja najnižeg nivoa obrazovanja, onih koji su nezaposleni ili neaktivni, onih sa više dece i decom rođenom van braka, koji žive u seoskim krajevima i Vojvodini. Plata je najznačajniji izvor prihoda u jednoroditeljskim porodicama i kao i ostala domaćinstva u Srbiji, najviše novca - 44% - troše na hranu. U nešto boljem položaju su samohrani očevi, visokoobrazovani i roditelji koji žive u Beogradu, jer ostvaruju iznadprosečna primanja od svog glavnog posla.

Samohrani roditelj se aktivno bavi detetom 3,8 sati, dok u tradicionalnim porodicama to vreme za majku iznosi 2 sata u toku dana, a za očeve, jedan sat.

Ono što izdvaja samohrane roditelje jeste njihova nadprosečna radna angažovanost, ali često i nedostatak posla, rad na crno i loši uslovi, čak i na formalnim poslovima. Nepovoljni uslovi na poslu koji posebno utiču na roditelje bez partnera i njihove porodične obaveze su smenski rad, rad vikendom, prekovremeni neplaćeni rad i ograničena mogućnost uzimanja slobodnih dana i bolovanja. Svi ovi uslovi pogađaju značajan procenat zaposlenih samohranih roditelja, a posebno su izraženi u grupi neformalno zaposlenih.

Uzroci sveukupno teže pozicije žena u društvu, leže u institucionalnoj i strukturalnoj diskriminaciji, odnosno u neprepoznavanju teže pozicije žena i u nedostatku adekvatnih mera javne politike i institucija odgovornih za njihovu primenu. Buduće politike moraju biti usmerene na preraspodelu odgovornosti i moći u javnoj i privatnoj sferi društva između žena i muškaraca, umesto politika koje su usmerene na to da ženama pomognu da što bolje ostvaruju „svoje“ obaveze u kući i na tržištu rada. Takođe, one moraju uključiti i muškarce, bilo kroz podsticaje za odlaske na roditeljsko odsustvo, ili promovisanje jednake odgovornosti u kući.

Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračku i socijalnu politiku aktivno radi na poboljšanju položaja žena u Srbiji. U prethodnih pet godina, uspostavljen je zakonodavni okvir u ovoj oblasti. Doneti su: Zakon o ravnopravnosti polova, Strategija za poboljšanje položaja žena i unapređivanje rodne ravnopravnosti, kao i Akcioni plan njeno sprovođenje. Istraživanja koja vam predstavljamo je deo Programa za implementaciju Nacionalne strategije za unapređivanje rodne ravnopravnosti koji Ministarstvo rada, zapošljavanja, boračka i socijalna pitanja sprovodi uz podršku Vlade Švedske.